

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Конотопського міськрайонного суду
Сумської області**

25 січня 2024 року

місто Суми, 2024 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 25.01.2024 групою НПМ здійснено відвідування Конотопського міськрайонного суду Сумської області (далі – суд).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Бурка Олександр Володимирович, головний спеціаліст відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Ежкун Марина Вікторівна, представник громадської організації.

Суд розташований за адресою: вул. Садова, 8, м. Конотоп, Сумська область, 41600.

Керівник місця несвободи – Кравченко Віталій Олександрович (голова Конотопського міськрайонного суду).

Керівник апарату суду – Ожог Наталія Леонідівна.

Попереднє відвідування суду групою НПМ здійснювалося 08.02.2022. За результатами попереднього відвідування НПМ вносились пропозиції:

Територіальному управлінню Державної судової адміністрації України (далі – ТУ ДСАУ):

1. Забезпечити Конотопський міськрайонний суд засобами індивідуального захисту (медичні маски, гумові рукавички), антисептичними та дезінфікуючими засобами у кількості та в обсягах, необхідних для дотримання в суді належного рівня запобігання гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, до закінчення карантинних заходів.

2. Забезпечити Конотопський міськрайонний суд необхідною кількістю кварцових ламп із потужністю та кількістю, що відповідає потребам установи.

3. Передбачити додаткове фінансування суду з метою приведення його приміщень до вимог Державних будівельних норм.

Голові суду:

1. Організувати проведення інструктажу та доведення до кожного працівника суду рекомендацій щодо дотримання правил особистої гігієни та профілактичних заходів під час епідеміологічної загрози.

2. Передбачити у залах судових засідань не менше 5% місць для осіб з інвалідністю, які пересуваються на кріслах колісних.

3. Розробити та затвердити графіки кварцування приміщень з врахуванням потужності кварцових ламп та площі приміщень, що обробляються.

Під час відвідування суду встановлено, що більшість рекомендацій щодо запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19 на даний час втратили свою актуальність, а решту рекомендацій керівництвом ТУ ДСАУ не виконано.

Організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду у межах повноважень здійснює ТУ ДСАУ в Сумській області.

Конотопський міськрайонний суд Сумської області розміщується у окремій

триповерховій будівлі в центральній частині міста.

Відповідно до штатного розпису у суді передбачено 12 посад суддів. Водночас, проблемним є питання неукомплектованості суддівського корпусу, оскільки протягом тривалого часу в суді працює лише сім суддів.

В день відвідування групою НПМ затримані, взяті під варту, засуджені, адмінарештовані (далі – підсудні) до суду не доставлялися.

Обслуговування суду з питань конвоювання підсудних здійснюється ротою конвойної служби ГУНП в Сумській області та Конотопським районним відділом поліції ГУНП в Сумській області.

Упродовж 2023-2024 років фактів заподіяння тілесних ушкоджень чи насильницького заподіяння смерті утримуваного під час перебування в суді зафіксовано не було.

На вході до суду наявна інформація про найменування судового органу.

Біля входних дверей мають бути тактильні таблички з інформацією, нанесеною шрифтом Брайля.

Вхід до приміщення суду обладнано зовнішнім пандусом для маломобільних груп населення (фото 2).

Ширина входних дверей достатня для проїзду колісного крісла стандартних розмірів.

Охорона приміщення суду та пропускний режим здійснюється працівниками Територіального управління Служби судової охорони в Сумській області, якими ведеться перевірка документів та реєстрація пропуску осіб до адміністративної будівлі суду.

У вестибюлі облаштовано контрольно-пропускний пункт входного контролю та охорони з місцем пропуску через турнікет та рамку стаціонарного металодетектора (фото 5).

Поруч зі стаціонарним металодетектором передбачений контрольований прохід достатньої ширини для проїзду маломобільних груп населення, які пересуваються в кріслах колісних (фото 6).

У вестибюлі та на кожному з поверхів приміщення суду встановлено інформаційні стенди з відомостями про графік прийому громадян, телефонами гарячих ліній Державної судової адміністрації України та центру надання безоплатної правової допомоги, правилами та обов'язками учасників судових процесів, зразками процесуальних документів, контактами Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, розкладом судових засідань тощо (фото 3, 4).

Канцелярія суду з кримінальних справ розташована на другому поверсі будівлі, канцелярія з цивільних справ – на третьому поверсі.

У будівлі суду облаштовано 4 зали судових засідань, які призначені для розгляду у тому числі і кримінальних справ. Зали судових засідань розташовані на першому (зали №№ 1 і 2) та другому (зали №№ 3 і 4) поверхах будівлі.

У кожному залі обладнано стандартизоване загородження для розміщення підсудних, яке виготовлено з металу та органічного скла з дотриманням вимог Державних будівельних норм України В.2.2-26:2010 «Будинки і споруди. Суди» (далі – ДБН В.2.2-26:2010).

Для знезаражування залів судових засідань та інших приміщень у суді

використовуються побутові бактерицидні опромінювачі.

Зали судових засідань обладнані системами відеоконференцз'язку для проведення судових засідань (процесуальних дій) у режимі відеоконференції.

Вікна залів судових засідань, призначених для розгляду кримінальних справ, укріплені металевими ґратами.

На випадок сигналу повітряної тривоги суддям, працівникам апарату суду та відвідувачам, відповідно до наказу голови суду від 23.08.2022 № 12-а, рекомендовано покинути приміщення суду та скористатися найближчими спорудами цивільного захисту.

В'їзд автотранспорту варті на територію суду здійснюється через металеві ворота, що замикаються (фото 11).

Група приміщень для затриманих і взятих під варту осіб та конвою розташована у підвальному поверсі будівлі суду. Вхід конвою до будівлі суду здійснюється через окремі металеві двері (фото 12).

У суді наявні 2 камери для підсудних та приміщення варті.

Площа кожної з камер для підсудних складає 3 кв. м. Підлога в камерах для підсудних - дерев'яна на бетонному підмурівку (фото 15). Стіни капітальні. Кожна камера обладнана лавою для сидіння, яка надійно закріплена до стіни. Камери обладнано металевими дверима з накладними замками, зовнішніми запорами та оглядовими вікнами. Камери та приміщення для конвою системою вентиляції не обладнані.

Вікна у камерах відсутні. Штучне освітлення внутрішніх приміщень камер здійснюється електричними ліхтарями, захищеними металевими сітками, які не забезпечують комфортний світловий режим. У одній з камер рівень освітленості становить 2,7 Люкс (фото 16), в іншій камері рівень освітленості через несправність лампи не вимірювався.

У підвальному приміщенні поряд з блоком для розміщення підсудних облаштовано окремий санвузол, яким користуються також і працівники розміщеного у підвалі архіву суду.

Приміщення для конвою та зали судових засідань системою сигнально-переговорних пристроїв не обладнані.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 28 Конституції України, стаття 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання).

1. У залі судових засідань № 3 попри наявність стандартизованого загородження зі скла чи органічного скла для тримання підсудних встановлено стаціонарне металеве загородження з арматури у вигляді клітки (фото 7), що суперечить вимогам пункту 11 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних) за вимогою судів, затвердженої спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної

судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція).

ЄСПЛ у своїх рішеннях відзначав, що утримання підсудних, засуджених у металевих клітках, ураховуючи об'єктивно принижуючий характер, несумісне зі стандартами цивілізованої поведінки, які є відмінною ознакою демократичного суспільства, - є образою людської гідності та порушенням статті 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Порушення права на гідні умови тримання (стаття 25 Загальної декларації прав людини, стаття 28 Конституції України).

2. Недотримання норм площі приміщень для тримання підсудних. Так, площа кожної з двох камер для підсудних складає лише 3 м² у той час, відповідно до вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 має бути не менше 4 м² на кожен камеру для підсудних (засуджених).

3. Недотримання вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 щодо кількості камер для підсудних з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ. У суді на 4 зали судових засідань для розгляду кримінальних справ передбачено лише 2 камери для розміщення підсудних. Недотримання зазначених вимог своєю чергою призводить до порушення вимог пункту 10 Інструкції, не забезпечує роздільного розміщення чоловіків і жінок, дорослих та неповнолітніх, інших осіб відповідно до вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» та статті 88 Кримінально-виконавчого кодексу України.

4. Недотримання рівня природного та штучного освітлення. У камерах для підсудних при відсутності природного освітлення рівень штучного освітлення не забезпечує комфортний світловий режим, що не дозволяє підсудним вільно ознайомлюватись із документами та суперечить пункту 18.1 Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R(2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) та пунктам 10 і 11 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями (далі – Правила).

5. Пунктом 8.2.3 ДБН В.2.2-26:2010 визначається, що в камерах для утримання підсудних (засуджених) повинна передбачатися припливно-витяжна вентиляція. Допускається передбачати механічну вентиляцію.

Попри указані вище вимоги, у ході відвідування НПМ зафіксовано відсутність вентиляції в камерах для утримання підсудних (засуджених), що унеможлиблює доступ засуджених до свіжого повітря.

6. У камерах для утримання підсудних (засуджених) та приміщенні для розміщення особового складу варті встановлено відсутність доступу до питної води, через що підсудним особам доступна лише вода з крану централізованого водопостачання.

Викладене суперечить вимогам пункту 20 Правил, відповідно до яких кожен в'язень повинен мати питну воду, коли відчуватиме в ній потребу.

Порушення прав осіб з інвалідністю (Конвенція про права осіб з інвалідністю).

7. Наявні у суді санітарні вузли всупереч нормам Державних будівельних норм ДБН В.2.2 40:2018. «Інклюзивність будівель і споруд» (далі - ДБН В.2.2-40:2018)

не забезпечують їх використання особами з інвалідністю через відсутність будь-яких пристосувань для такої категорії осіб.

8. Верхні і нижні сходинок сходових маршів, якими здійснюється переміщення відвідувачів суду між поверхами, не мають контрастного забарвлення або маркування (фото 8-10), що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-26:2010 та ДБН В.2.2-40:2018.

Порушення права на безпечні умови перебування в приміщеннях судів для підсудних (засуджених), працівників і відвідувачів судів.

9. У приміщенні суду не забезпечено ізольованого маршруту конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від службового входу суду до залів судових засідань, у зв'язку з цим підсудні конвоюються по відкритим для сторонніх осіб сходовим кліткам будівлі суду та коридорам першого і другого поверхів.

На шляху проходження підсудного до залу судового засідання відсутні металеві ґрати на сходових клітках, відсутні вертикальні огорожі ґратами чи сітками між сходовими маршами сходових кліток.

Також по маршруту конвоювання підсудних відсутнє відеоспостереження та кнопки звукової сигналізації.

Викладене вище є порушенням пунктів 13 і 15 Інструкції та вимог підпункту 7.1.10 ДБН В.2.2-26:2010.

10. Всупереч вимогам підпункту 8.5.4. ДБН В.2.2-26:2010 у суді відсутні сигнально-переговорні пристрої для зв'язку між залами судових засідань для слухання кримінальних справ і приміщенням конвою.

Порушення права на професійну правничу допомогу.

11. У порушення вимог пункту 6.5 ДБН В.2.2-26:2010 у суді відсутня кімната для роботи адвоката з підсудними (засудженими), що унеможлиблює реалізацію права вказаних осіб на конфіденційне побачення з адвокатами.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Сумській області та Конотопському міськрайонному суду Сумської області:

1. Забезпечити демонтажу загородження у виді металевих кліток для утримання осіб, доставлених до суду для участі в судових засіданнях.

2. Опрацювати питання щодо збільшення кількості та розміру камер у приміщенні суду до 4 м² відповідно до вимог пункту 6.5.2 ДБН.

3. Облаштувати будівлю суду кімнатою для роботи адвоката з підсудними.

4. Забезпечити у камерах для підсудних (засуджених) комфортний світловий режим шляхом заміни електричних ламп та підвищення рівня яскравості штучного освітлення.

5. Обладнати камери для тримання підсудних (засуджених) вентиляцією.

6. Створити умови для прямого доступу підсудних (засуджених) до питної води.

7. Здійснити контрастне маркування верхніх і нижніх сходинок сходових маршів, якими здійснюється переміщення відвідувачів суду між поверхами, у відповідності до вимог ДБН В.2.2-26:2010 та ДБН В.2.2-40:2018.

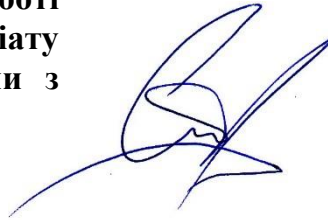
8. Створити належні умови для участі в судових засіданнях маломобільних груп населення

9. Обладнати маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від конвойного приміщення до залів судових засідань камерами відеоспостереження, кнопками звукової сигналізації, металевими ґратами на вікнах на сходових клітках, вертикальними огорожами з ґрат чи сіток між сходовими маршами сходових кліток.

Додаток: фотоматеріали на 3 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст Відділу сприяння роботі
регіональних представництв Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини**

Олександр Бурка

Додаток: фото до звіту**Фото 1****Фото 2****Фото 3****Фото 4****Фото 5****Фото 6**

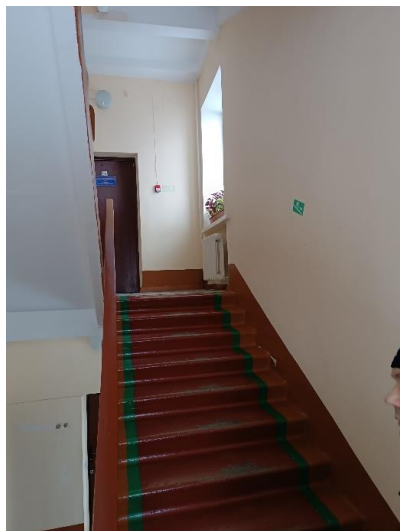
Фото 7**Фото 8****Фото 9****Фото 10****Фото 11****Фото 12**

Фото 13

Фото 14

Фото 15

Фото 16

